

LITERATORUL

Apare Duminica

— Duminică, 13 Aprilie 1880 —

Abonamentul: pe trei luni 4 lei, pe șase luni 8 lei.— Anunțurile: pe pagina 13 și 16 linia 50 b
 Scrisorile nefrancate se refuză. Administrația la Tip. Th. Michalescu.

SUMARUL: Cronică. — Pomul Mărgăritei, năvelă și Lupta, poezie de A. A. Macedonski. — Do
 de rășbunare, poezie de Carol Seroh. — Despre armonia imitativă de B. Florescu. — Hamlet de Geor
 ge Sand, tr. de B. Florescu. — Noptile Romane de A. Verdi. — Petru Opran. — Tabla trimestrului.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CRONICA

Prin acest număr „Literatorul“ a ajuns la finitul trimestru-
 lui întâiu. Comptabilitatea nu ni se soldază nici prin câștig,
 nici prin pierdere. Numărul costă de imprimat 70 de franci, și
 expedițiunea vr'o 10 franci; publicul singur a plătit costul a ace-
 stor 13 numere. Putem dar a zice că este un succes a scoate fără
 pierdere un ziar literar în București, atunci când toate ziarele li-
 terare au murit, când revistele aū murit prin lipsă de bani, și
 când cele care mai există sunt în pierdere.

Și cu toate astea, cunoaștem mai bine de cât toți care sunt
 îmbunătățirile de introdus. S'a putut înțelege din unele vorbe ale
 cronicei din numărul d'ânteiū că vroiam să ne ocupăm și de arta
 oratorică, și n'am putut'o face încă. Vom face „Portretele orato-
 rilor nostri“ unde se vor vedea toți judecați din punctul de vedere
 estetic, și numai din acela, căci am zis'o în primul număr, și o
 repetăm aci „Literatorul“ este un tărâm neutru, unde toți și pot
 da mâna, politica fiind absolut esclusă dintr'ensul.

Avem școala noastră, opusă în multe „Direcțiunii nouă.“ Am

lovit deja pe unii din această „Direcțiune“ care n'a făcut să se nască nici o operă frumoasă. În scurt timp, vom da loviri noi. Aceasta este o necesitate pentru noi. Critica nu poate să nu fie un mare loc în acest ziar. Dar poate n'am ținut în destul seamă de gustul unei părți a publicului. Promitem că de aci înainte vom lăsa un mare spațiu nuvelor, și începem chiar din acest număr.

Imprejurul nostru un adevărat grup s'a format. „Literatorul“ pînă azi a publicat opere de d-nii:

M. Demetrescu

C. Drăgulinescu

B. Florescu

A. A. Macedonschi

Petru Opran

P. Păltineanu

C. C. Pleșoianu

I. N. Polychroniadi

Rienzi

Carol Scrob

T. M. Stoenescu

Duiliu Zamfirescu.

Credem că, în afară de critică, „Literatorul“ a publicat într'un trimestru destule lucruri frumoase, mai multe poate de cât alte ziare în mai mulți ani. Severitatea noastră se va mări încă, și vom continua a da la rindea operele tinerilor. Avem conștiința nu numai că am îndeplinit un gol, dar încă că am făcut un adevărat serviciu țării. Problema ce pusesem în cronica din numărul d'ânteu este azi rezolvată în sensul indicat de noi. Este evident că numărul abonaților nostri se va mări din ce în ce, căci ne sosesc pe toată ziua abonați noi. Este evident că cauza succesului nostru este numai că am servit publicului lucruri frumoase. Este evident dar că fără drept se plîng de publicul nostru toți acei autorași cari sunt singuri a se mira că nu-i citește publicul. Nu că suntem de opiniunea d-lui Damé, că o operă e bună dacă place publicului. „Dramele Parisului“ sunt o prostie, de și plac la mai multe persoane de cât „Literatorul.“ Dar „Literatorul“ se adresează la oamenii de gust, nu la mulțime, ș'apoî credem că un bun ziar literar formează cu încetul gustul publicului. Dați publicului adevărate opere frumoase și veți vedea de nu va înțelege publicul, de nu va reveni frumoasa epocă a Eliadilor și Bolintinenilor. Rugăm pe public să ne susție în trimestrul ce începe, cum ne-a susținut în cel ce a trecut, și-i promitem că vom pune toate silințele noastre spre a face ca numerile din acest prim trimestru să nu pară, în comparație cu cele următoare, de cât un început, ast-fel că în curînd a nu fi abonat la „Literatorul“ să devie ceva ridicol și un semn de *burtă-verdism*.

Pomul Mărgăritii

Fiind copil, un bătrân medic de țeara, mă lua adesea în brișca sa când se ducea să își vază bolnavii. O dată, meraserăm pînă la un cătun mai departat, al cărui nume nu este înscris nici chiar pe hartă.

Era în cele d'întîi zile ale lui Octombrie. Nicî-odată natura, în ochii unor artiști îndrăgostiți de fețele searbăde cu cari toamna investese cîmpii și pădurile, nu pare mai cu desăvîrșire frumoasă, de cât la acea epocă.

Copacii și cîmpii desfrunziți, treceau fantastic pe dinaintea ochilor noștri, răsfrîngându-se ca printr'un zăbranic prin aburii Oltului. Piscurile sălbatice ale delurilor apăreau ca niște nemeși de umbre albaștrii. În zare, — departe, — se arătau limpezile ape ale fluviului ce se hîntea și colcotea în valuri spumegoase pe după o perdea de sălciiși de plopi ale căror frunze argintii îi forma un strălucitor brâu. Sgomotul apei ajungea adesea pînă la noi când slab ca cea din urmă suflare a unui om ce trage să moră, când impunător și sonor ca clopotele unei biserici.

Se înserase tocmai, când sosirăm în pôlele unui colnic, sub care se afla micul cătun despre care vorbii.

Brișca noastră se opri în pragul unei colibe din care eși îndată un flăcăiandru ca de două-zece de ani ce ne poști înăuntru.

— Ei bine, moș Gheorghe, ce mai e nou? întrebă doctorul pe bătrînul țeran de care deterăm intrînd.

— Să trăiești domnule doctore, dîr fata noastră e grea bolnavă.

Ne uitaram atuncea împrejur și zărirăm lungită pe niște velințe, o copilă ca de șapte-spre-zece ani, vestejită de boală și palidă ca o frunză pe care vîntul de toamnă o mișcă încoa și încolo și stă s'o smulgă de pe ramura sa.

Plăviță și cu ochii albaștrii, cum te uitați la ea, simțiai îndată că tî-năra copilă nu mai are mult de viață și că ostica îi rodea plămîni.

De mică copilă, săteni, o porecliseră *Friguroasa*, din pricină că'i era frig tot mereu, toamna ca și primă-vara, vara ca și earna.

Dar când venea mai cu sîmă earna, îi era frig mititichii!

Ghemuită într'un colț al vetrii, îi clănțăneau dinții în gură și'i tremura carnea după ea vargă!

Doctorul se uită mult timp în tăcere la biata fată, și după acea întorcîndu-se către tatăl său zise:

— Ce stai de nu faci focu, moș Gheoghe? Nu vezi că e frig, foarte frig în casă?

— Ba vîd, domnule doctore, vîd. Dar de aicea la pădure e departe și nu mai avem acasă o singură aschie de lemn. Mîne în ziuă ênsê...

— Pînă mîne e un deal ș'o vale, moș Gheorghe! Nu vezi că mititica e 'nghețată de frig!

Tatăl se apropie atunci de fiă-sa :

— Mărgărîto, îi zise el cu un glas mîngîitor, de ce nu vrei să mă lași să pun să taie pomul tău?... S'ar face așa de cald 'năuntru...

— Nu, nu, tăiculiță. Pomu meu e al meu, și mai bine voi să așcept pînă mâine..

Doctorul întrebă atunci pe bătrîn, de ce ține așa de mult copila la acel pom. El ne spuse că fiind-că fusese sădit de un cioban cu care Mărgărîta se logodise la urmă, dar care murise de vre-o șease luni.

Și după acesta, el se strecură încetîșor afară.

Dér de o dată, Mărgărîta sări drept în picioare pe patul ei de ve-lințe, și, arătîndu-ne cu ochii rătăciți ușa pe care ieșise tatăl sîd :

— Opriți'l, opriți'l strigă ea, că 'mi taie pomul !

Și mai în aceiaș vreme, se auzi afară, lovitura unei săcuri și căderea sgomotoasă a pomului bietii Mărgărîte.

— Aide, fetică, zise tată-seu, reintrînd în casă cu un vraf de lemne, scoală-te și vino să te încălzesci.

El o luă apoi în brațe și o așeză încetinel pe vatra sub care începu în curînd să trosnească bieteale crăci ale pomului Mărgărîtit, singurele rămășițe ale dragosti sale trecute.

A doua și a treia zi, revăzurăm pe Mărgărîta. Ea sta nemișcată în acelaș colț de vatră cu ochii ațintăți asupra focului.

A patra zi o revăzurăm iar. Dér ea era mult mai abătută :

— Eacă, ne zise ea cu o voce plină de melancolie, s'a sfârșit și cu pomul meu : Bucata ce vedeți pe foc este cea de pe urmă și ea nu mai are de ars de cât o clipire două...

Ne aruncărăm ochii fără voie asupra vetrii, și văzurăm o mică flacăra albăstriă ce mergea stingîndu-se. Pe momente, părea că se măreșce întinzîndu-și limbile pe vatră în sus, dar ea scădea iar, slabă și tremurătoare ca flacăra unei candelă de pe mormînt.

Acea flacăra mai tremură încoă și încolo, o dată de două ori, și apoi se stinse cu totul, iar capul Mărgărîtit se aplecă încetinel pe umerii săi, pe cînd din buzele sale, se exală acel suspin din urmă al celor cari mor, și al cărui sgomot este ca freamătul de aripi al unui suflet ce-și ia sborul.

Ne apropiarăm de dînsa : *Friguroasa* murise.

Ast-fel se stinse acea curată flacăra de tinerețe a cărei reamintire se redeșceptă fără voie în mine, ori de câte ori vîd primul foc de eamnă aprinzîndu-se în sobe.

Al. A. Macedonski.

Despre armonia imitativă

Ennius a imitat sunetul trâmbiții în versul :

At tuba terribili sonitu tarantara dixit.

Victor Hugo a imitat scârțitura unghiei pe perete, prin versul :

qu'il tombe et se rattache
De l'ongle à leurs parois.

Tasso a imitat sunetul trâmbiții prin versul :

Il suono della tartarea tromba.

Alessandresca a imitat frângerea valurilor pe zid prin finitul acestei strofe

Ale turnurilor umbre peste unde stau culcate,
Către țărmul din potrivă se întind, se prelungesc,
Ș ale valurilor mândre generații spumegate
Zidul vechiu al mănăstirei în cadență îl isbese.

Virgiliu ne-a redat tropotul cailor :

Quadrupedante putrem sonitu quatit ungula campum,
ce un amic al nostru, d. P. Păltineanu, traduce ast-fel :

Unghia cu sunet de patru picioare străbate cu groază putredul câmp.

Într-o traducțiune, am pus și noi : *tropotul copitelor cailor*. În limba franceză, am încercat armonie imitativă în acest vers :

Clătit le tunit sifflant de l'homicide bombe.

Tot armonie imitativă a făcut Beaumarchais : *rien qu'en l'en entendant parler*. Cașcă fără voce.

Boileau, arătând cum Molliciunea se oprește în discursul său, fiind prinsă de somn, face acest vers minunat :

Soupire, étend les bras, ferme l'oeil et s'endort.

Racine ne-a redat șerătura șarpelui :

Pour qui sont ces serpents qui sifflent sur ma tête ?

Cântecul popular zice :

Sună petricica 'n vale,
Sună, sună și răsună.

Un școlar a făcut, la cursul de licență de la Saint-Barbe, următorul vers, care exprimă sunetul clopotului :

Undam ! undam ! undam ! undam ! undam ! undam ! undam ! accurite, cives.

E de mare efect și acest finit de vers :

ponens caput, exspiravit.

Armonie imitativă a făcut și Heliad în *Căderea Dracilor*.

Bolintineanu :

Trâmbița turue, tobele rapădă,
Armele bubue, munții detun ;

Mii de cai sforă, bat cu picioarele,
 Nări'le volvără flacări și fum.
 Creștetul cetelor seamăn vulcanelor
 Unde cratele s'olvoră foc,
 Tunetul, trăsnetul, bombele, gloanțele
 Pe fruntea bravilor par că se joc.

Tot Bolintineanu:

Mihnea fucalecă,
 Calul său tropotă,
 Fuge ca vântul;
 Urlă pădurile,
 Fâșie frunzele,
 Geme pământul.

Fug legioanele,
 Sbor cu cavalele;
 Luna dispare.
 Cerul se 'ntunecă,
 Munții se elatenă,
 Mihnea tresare.

Să cităm în fine pe Deparațianu:

Lucrătorii de pe schele,
 Cu ciocane, cu securi,
 Dau în ziduri foarte grele
 Și 'ndesate lovituri.
 Sar schintee de prin pietre
 Sbor funingini de prin vetre,
 Totul cade sgomotos.
 Un cutremur ți se pare
 Că 'n teribila-ți turbare
 Susu 'ntreg aruncă jos.

Am mai putea găsi și alte exemple.

Armonia imitativă este cea mai mare probă că poetul poate face din vers ce vrea. Am văzut exprimate în diferite poezii sgomotele acțiunilor, dar n'am văzut încă o poezie numai de armonie imitativă, care în atât de puține versuri, să exprime atâtea sunete, fără cuvinte inventate, ca *taratantara*, etc. (B. F.)

Iată acum poezia:

LUPȚA

și

TOTE SUNETELE EI

Țip trumbuțe: Țepenii pe cai, cavalerii,
 Răriră rarele rânduri; — (deșceptat'a
 Titanica frunte a munților antici
 Sănetule repede. — Tobe bat; tabăra

Arboră flamură splendidă! — Soarele
 Pöleie armele-armatelor. — Sgomotul
 Urcă semnalul de luptă, lovitura
 Tunului dându'l. — Pe loc fac foc flintele;
 Trapöt scadroauele și să amestecă. —
 Gloanțele cîrnuie 'n pepturi, și sabia
 Șuieră. — Pepturi de pepturi se sfarimă
 Coșfuri de coșfuri se țandără; — Inima
 Bate pe inimă și 'mbrățișările
 Nu să deslănțuie pînă ce sufletul
 Sboară printr'ensele. — Stînga vrăjmașilor
 Fuge 'n dezordine. — Steagul pe Grivița
 Fălfăie. — Tunetul tunului duduie;...
 Bun drum obuzelor!... Drum bun victoriei:
 Tunetu-obuzelor este: Renașcerea!

Al. A. Macedonski.

H A M L E T

DE

GEORGE SAND

O! spune-ne, Hamlet, secretul imensei tale dureri și pentru ce ne simțim vibrând împrejurul tău, ca nisce echouri ale misterioasei tale plângeri? Este oare numai fiind-că tatăl tău a fost asasinat? Este oare numai fiind-că simți că nu ai tăria de a 'l răsbuna? N'ar fi de cât un destin tragic, e adevărat, dăr excepțional și bizar, care se depinge numai imaginațiunei noastre, dăr care n'ar putea să ne misce inimele dacă n'ar fi în tine alt-ceva de cât o amintire, o vedenie, un jurământ. Hamlet *the dane*, ce ne pasă nouă oamenii de astă-zil de crima unei regini, de uciderea unui rege, de mânia unui prinț spoliat? Am vădut multe alte drame mai sângeroase de cât cea imaginară în care ne răpescce prestigiul tău. Ce mister oare, de tremurândă simpatie, poetul care 'ți-a dat ființa a închis în sinul tău, a legat, se pare, de numele tău?

Sublimă creațiune, nu este oare că intrupești pe scurt în tine toate suferințele unui suflet curat aruncat în mizlocul corupțiunei și condamnat a se lupta cu răul care 'l stränge, care 'l sdrobescce? Nu este altă fatalitate în viața ta, Hamlet, și delirul tău nu are altă causă. June cu inima tină, plin de încredere, cu sufletul deschis amorului și amicitiei, descoperirea crimei săvărșită în casa ta vine să tulbure toate afecțiunile tale, toate credințele tale. Plângia un mort iubit și te miră de a 'l plänge singur. O vagă bănuire atingea abea spiritul tău: de o dată această bănuire devine certitudină: o sfășietoare vedenie, un vis poate, t'a luminat, și de atunci,

isbit, amețit, simți rațiunea ta sguduită și viața ta nu mai este de cât un acces de deliriu, amar și sumbru.

Căci ești nebun, Hamlet, și nu minți când zici:

His madness is poor Hamlet's enemy.

Nu se joacă cine-va cu nebunia, fără a-și pierde mintea, și, de altă parte, alegerea rolului tău de nebun atestă că ești dominat de preocupățiunea, neliniștea și teroarea demenței. Tu nu simuleși nebunia ca Brutus, căci tu nu ești austerul Brutus. Amoresat și poet, gingaș visator și scolar silitor, n'ai în nimic acea natură nemiloasă și pacientă a conspiratorului. Sărmane Hamlet, sufletul tău e prea mândru și prea iubitor pentru a suferi durerea și a coace răsunarea. Eată-te silit de a urî pe oameni, tu care te-ai născut pentru a 'i iubi și de la această primă lovire ătă-te sdrobit pentru tot-d'auna. Numai oroarea crimei, numai disprețul minciunei, numai sperieciunea réului pun tâte elementele ființei tale în războiu unele în contra altora. Oh! cine nu te-ar plânge de a fi ast-fei respins din calea ta, precipitat pe un fatal alunecuş!

Armonia facultăților tale este într'un mod amar turburată, ô victimă a inchițatei! În orele, în orele în care filosofheși asupra vieții și morții, asupra misterului mormântului și fricei necunoscutului, par-că ai regăsit toate luminele inteligenței tale, dăr tocmai în acele ore ghicim mai bine desastrul moral a cărui întindere nu o mai poți măsura, și care în van se ascunde sub strălucitoare și solemne cuvinte. Mai mult de cât ori când desbinat în contra ta însu-ți, se poate oare zice că în aceste momente de visuri în care sufletul tău părăsește pământul, ai tu în realitate posesiunea de tine însu-ți? Nu, căci atunci reamintirea relelor tale, escesurilor tale, este ca șters din memoria ta slabită și jumătatea sufletului tău este paralizată. Când te întrebi ce este *a fi sau a nu fi, a muri sau a dormi, ... sau a visa!*..... tu nu vezi pe Ophelia îngenunchiată lângă tine; și când te gândești la destinul lui Alesandru și la neantul gloriei, aridicând căpașina lui Yorick, nu 'ți mai aduci aminte de amorul ce ai jertfit, de amanta ta care din cauza ta a înebunit! Nici nu te-ai gândit a te informa de soarta ei: nici nu bănuiești că această groapă ce privești cum se sapă, este a sa! Sunt ore în care sărmana ta inimă e mórtă, și atunci inteligența tea se pierde în abstracțiunii, în care n'ai rațiunea distinctă a propriei tale nenorociri. Este oare rațiune acea stare în care creeri fac funcțiunea lor în absoluta uitare a sfașieturelor inimii? Omul mai este oare complet când nu poate gândi și simți de cât separat și pe rând?

Sé nu ni se mai zică nu ești nebun, căci ai fi odios, și din contra, simțim atât de bine că nu te mai aparții, în cât violența și crușimea tea ne fac sé sufferim mai mult de cât te fac pe tine însu-ți.

Nobilul Hamlet sdrobesce pe plâpânda Ophelia sdrobind amorul în propriul său sân, și nu înțelege că o omoară! Nu o recunoaște de cât în giulgiul ei, și dorul său proclamă surprinderea și căința sea. Nobilul Hamlet sdrobesce, sdrobesce superbia nepedepsită a mamei sale și propria sea inimă se sdrobesce de remușcări și de mila, pe când sevârșesce acea îngrozitoare datorie. Nobilul Hamlet ride de Laerțiu, îl insultă și apoi se scusă însu-și, se căesce în fața lui, dăr fără a părea a-și da bine seamă de răul ce a făcut, și zicându-i: «Cerul mî-e martur că tot-dea-una te-am iubit.» Pretutindenț Hamlet este nobil, este bun, dăr însă pretutindenț Hamlet este afară de el însu-și și guvernat de demență, demență visătoare și îngreutoare când este singur, său cu Horațiu, demență furioasă și desprețuitoare când se întâlnește cu cei nerozi și cu cei răi din această lume.

Nebunia este tot-dea-una atât saū de respingătoare saū de sfășietoare în cât ne întorcem de la dēnsa privire cu groaza. Sērmana Ophelia însăși atât de frumoasă, n'are darul de ne interesa de cât un minut, după ce rațiunea a părăsit'o. Delirul său e prea complect, cu toate că nu e rău făcător. Nu avem aci de cât o durere absolut personală. De unde oare vine, o tristule Hamlet, că în tine nebunia ne atrage și ne pasioneasă de la început la sfârșit? Este că durerea tea este durerea noastră a tuturilor și tocmai de aceea este atât de nmană și de ad-vērată. Este că în tine se sēcă toate isvoarele vieței, amorul, încrederea, francheța, bunătatea. Ești silit a dīce un adio de plāns păcef consciinței tale, instincturilor tale de iubire. Este o necesitate pentru tine de a deveni intuecos, superb, violinte, ironic, resbunător și crud. O fatalitate armează în contra seamēnului tēu mână ta leală și voinică. Chiar această iubire a adevērului și a justiției te condamnă a fi stupid saū rău-făcător, și neputând fi nici una nici alta, simțică devii nebun!

Vai! această amărăcinne a vieței tale, această desnădăjduire, aci furioasă aci tristă se resumeasă într'un strigăt interior, care resună în noi toți și care se poate traduce ast-fel: Dumnezeu, pentru ce sunt între noi oameni răi? Dumnezeu, Dumnezeu, pentru ce există răul în opera ta?

Da, eată-te întreg, Hamlet, în acest strigăt al omenirei resculată în contra ei însă-și. Eată secretul lacrimilor tale, furoarelor tale, groazelor tale. Eată secretul milei noastre, iubirei noastre, sperārei noastre pentru boala ta. Cine din noi ar îndrāsni să dīcă, când privesce întinderea răului a cărui pradă este pământul, că va fi mai tare, mai just, și mai răbdător de cât tine!

Care din noi, când se rătăcesce în abstracțiunile metafisice, saū când se lasă răpirilor realității, bucuriilor spiritului, petrecerilor tinereței, speranțelor amorului, ar îndrāsni să se asigure că nu este un nebun, un spirit

debil și turburat, în care reamintirea neiniăturabilei fatalități se șterge prea iute, în care eul egoist său sburdalnic copleșește simțimentul adevărului și cultul înțelepciunii? Se căutăm în cărți cauza nenorocirei și neputinței omului, sau se cerem acest fatal secret reveriei, sau să căutăm a-l uita prin zăpăciala plăcerii, în toate carierele suntem niște infirmii de corp și de spirit, dominați de mistere ce nu se pot pătrunde, îngroziți peste măsură, beți de uitare, mișei săi lăudăroși, gata a goli paharul bucuriilor noastre, gata a ne osteni de cercetarea adevărului, și triști mai ales, tot-d'auna triști!

Plângi, Hamlet, plângi! Nu sunt în adevăr de cât subiecte de lacrimi pe acest pământ! Tremură tot de o dată, căci nimic nu este mai îngrozitor de cât destinul nostru în această lume. Ucide și mori, distruge și dispare, eată soarta omului. De la leagăn până la mormânt, de la Adam până la tine, Hamlet, din zilele tale până în ale noastre, vocea pământului nu este de cât o eternă plânsoare ce se perde în eterna tăcere a cerurilor.

George Sand. — (Tr. de B. Florescu.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dor de resbunare

Aș voi din pept să 'mî scot
 Inima, cu dor cu tot,
 Și s'o pun în peptul tău,
 Ca să simți, cum simțesc eu.

Și-aș voi să rămân mut,
 Vocea mea să 'ți împrumut,
 Ca să 'mî spui și tu cu ea
 Ceia ce s'ascult aș vrea.

Și atunci, nesimțitor,
 Să resping al teu amor
 Și se fac precum faci tu;
 Tu să plângi, eu să zic: „Nu!”

Carol Scrob.

NOPTILE ROMANE

DE

CONTELE ALEXANDRO VERRI

PARTEA ANTEIA

LA MORMENTUL SCIPIONILOR

NOAPTEA ANTEIA

CONVORBIREA ANTEIA

Raționamente preliminare cu umbra cea mai ilustră din toate: imagina ei și ocaziunea pentru care s'au adunat fantazmele.

Acea umbră începuse să pronunțe un discurs într'un mod cumpătat, imposant și plin de autoritate.

Ascultătorii stăteau în diferite poze de adâncă atențiune și eu atât în pleacă-m urechia în cât toată simțirea mi-era în auz. La început mi se păru a fi o limbă străină, și mă întristai că nu înțelegeam cuvintele: dar apoi repetirea acelor-aș terminațiuni, și a sunetelor corespunderă lovindu-mi pe rând auzul, mă făcură în scurt timp să recunosc că era limba latină, cu toate că pronunțată în alt mod de cât acum. Puțin încă și înțelesei ideile spre a mea extremă mulțumire. Raționa într'altel despre imensitatea cerului, în care sunt împrăștiate astre nenumărate: mi se păru încă că descrie mărimea și distanțele lor. Schița efectele minunate ale cauzei supreme și eterne, și operile ei în vastitatea nemărginită a universului. Dar se înduioșă că nu putea găsi cuvinte demne pentru a lăuda știința creaturii, ne mai rămânând mod mai convenabil de a o onora, decât o extremă și tăcută admirațiune. După aceea 'mi păru că nara unele din peregrinațiunile sale cerești prin sfere, ca și cum ar fi contemplat cu mare aplicare structura acestui atât de august edificiu; trecând apoi în cuvântarea sea la substanțele intelectuale, arată cât în comparațiune cu dânsel, este mai pe jos ori ce materie ast-fel că viața sea muritoare, în care i era spiritul înveluit în noroiu, o considera ca un somn; și de multe ori 'l auzi cum numea ignoranță ori ce știință omenească.

Discursul său înainta ca un riu larg, care curge maestos, și armonia și magnificența cuvintelor aduceau discursului demnitate și strălucire. Se înălța apoi a raționa despre virtute prin sublime sentințe, și în această argumentare părea fantasma și mai contemplativă, fiindu-i chipul ca și agitat de cele mai înalte concepțiuni.

În consecință, îi era tonul când încet, când înălțat, când negrăbit, când ani-

mat, când liniștit, când amenințător, corespunzând cu varietatea cugetărilor. Da a înțelege că virtuțile omenești nu sunt alt-ceva de cât o neperfectă imitațiune în comparațiune cu virtutea cea eternă: că ele, ca pietrele prețioase ascunse în pământ, strălucesc de o splendoare falsă, și se confundă une-ori cu viciurile contrarii, seu sunt constrânse a urma cursul variabil al opiniunilor. Una este numai virtutea cea perfectă, cea eternă, neschimbată, neînvinsă, divină. Indemna apoi acele suflete dolente a nu suspina după pierderea vieții lor muritoare, nici a se plânge văzând aci rămășițele acelei ephemere pedicē ce aveau în viață, ci înălțându-se la contemplațiunea empireului și a magnificenței divine, să sufere cu demnitate decretul cel irevocabil care le răpise pentru viața cea nemuritoare.

Pe când el raționa ast-fel, toate fantasmelor îl ascultau într'o tăcere admirativă. Acele ênsē care aveau o înfățișare virilă și marțială, se arătau satisfăcute de acele raționamente filosofice, dar fantasmelor de copii și de femei arătau din contra întristare, și prin suspinele lor dădeau semne că aspirau iarăși după această viață. Ênsē hotarele cele neviolabile le opreau. Nenorociții copii întindeau brațele către mamele lor, și ele, iarăși cu o iubire de om, strângeau la pept copiii lor, și păreau a căuta iarăși cu duoioșie lumina cerului. Eu pătuns de milă și de mirare, nu mai distingeam bine dacă mă aflam pe acest pământ și 'n viață, rămânându-mi simțurile fermețate de acele imagini și de acele cuvinte. Deja cu o plăcere ce nu se poate esplica, auzeam sunând limba cea antică, și nu mai mă îndoiam că era acea fantasmă sufletul ilustru al vr'unui orator roman. Dar după ce tăcu ea, umbrele care o ascultau se retraseră din noă în morminte și rămase numai cea care vorbise. Inaintai și, înălțat mai presus de puterile mele obișnuite de acea minunată elocință, întorcându-mă către fantasmă, exprimai în limba latină, pe cât putui mai cu acurateță, următoarele cugetări: „Salutare, ori-cine ai fi, tu care cu o elocință atât de înaltă, vorbești de lucruri ce sunt mai presus de slăbiciunea minții mele. Cu toate că nu sunt în stare să pătund bine concepțiunile tale minunate, înțeleg că tu ai fost în lumea noastră o limbă nu elocință ci divină. Tu vezi că acest corp este ca o pedică care dă umilință gândirilor mele, pe când ale tale, libere de această greutate, se înalță către cer, flacări de tot curate. Dacă asupra-ți au oare-și care putere rugele omenești, te conjur a te scobori ce-va din sublimitatea speculațiunilor tale, și a raționa cu mine în mod corespunzător slăbiciunii mele. Răsună cuvintele tale cu o cerească armonie; lucrește în ele lumina științei celei eterne.

Sunt aceste ale mele ca nișce vacte de copil în comparațiune cu ale tale, și de acea binevoește a te cobori la această neputință omenească, ca să mă pot și eu lăuda ca aș fi vorbit cu o substanță fără corp.

Ah! dacă rigurosele legi ale morții permit asemenea cercetare, descoperă-mi dacă ai fost un muritor ca și noi cum îți-este înfățișarea ta de acum, unde, când ai văzut soarele nostru, care îți fu numele, pe care eu socotesc că ni l'ai lăsat

celebru și etern. Eu tăcui, dăr el aținti asupra-mi ochii săi cei strălucitori cu oareșt care bună-voință, apoi surise, dăr fără a perde nimic din demnitatea infățișării săle, lăsând să se vază o omenoasă mulțumire pentru rugămintele mele. Apoi mă întrebă : Pentru care motiv stai aci veghiând in tăcerea morții, pe când scamenii tăr dorm liniștiți și uit grijele lor ? Răspunsei cu supunere : Mă aflu acum între ilustre rămășițe și aci mă reține pioasa dorință de a le vedea, și admirațiunea acelei virtuți pe care au posedat'o ele in viață. Continuă mi-este mîntea ațintită la dărșii, și mărirea lor 'mi umple intr'atăt spiritul, in cât nu pot avea alte cugetări.

La aceste cuvinte ale mele deveni mai senină fruntea acelei umbre, și după ce stătui un moment, mă privi cu bună-voință și mă întrebă ast-fel : Dacă ți s'ar acorda acu să vorbești cu vr'un Roman, pe care l'ar alege tu mai înteu ? Eu, care judecasem de mult asupra acestui lucru, răspunsei îndată : Pe Marcu Tulliu Cicerone.

La acest răspuns dat de mine, cu bucurie, umbra, ca mișcată de o bună-voință părintească, se grăbi de a răspunde, cu veselie dăr cu modestie : Eu sunt acela, eu sunt omulețul din Arpinum pe care 'l caut. Cum pot eu să exprim ce plăcere 'mi inundă peptul, când audii acest minunat răspuns ? Rămăsei mut și ameuțit, ca la auzul unei noutăți neasteptate ; apoi mă precipitai apre acea umbră și de mai multe ori mă silii să o îmbrățișez cu o respectuoasă afecțiune. Dăr brațele mi se lipiră de peptul gol. Cu toate aste ea se bucura de omenoasa mea dorință, și când in mine se potoli aventul mulțumirii, contemplai cu atențiune acea frunte in care erau tesasurele științei, și acele elocinte buze, pe care nimeni nu le poate imita, și acea mână care strânsese stilul cel de aur, și acel pept, care avea o inimă atât de măreată pentru patrie și atât de gingașă pentru ai săi. Im pare rău că adevărul mă constrânge să scot dintr'o plăcută amăgire pe acei ce sunt incredințați că posedă seu pe pietre scumpe seu in represintațiunii imaginea unui om așa de mare, căci nici una nu seamănă cu acea umbră.

De aceea mai ales așa fi dorit atât să am oare-care deprindere de a mă servi de daltă seu de culori ast-fel in cât să fi fost in stare de a reda acele trăsuri, cu atât mai mult in această de necrezut ocasiune prin care eu singur dintre muritorii puteam să satisfac dorința tutulor. Dar dacă nu pot intr'alt mod, cel puțin mă voiu trudi să suplînesc această lipsă cu stilul acesta slab, și să schitez prin cuvinte acea imagină. Decursul anilor maturității părea implinit pe al lui chip : era cam slab, ca un om cărui nu-i pasă de plăcerile trupesti, și nu se complace de cât in cele intelectuale. O blândă gravitate esprima îndelungatele contemplațiunii ale minții săle, dar o modestie plăcută tot de odată părea a ascunde mărimea științei săle. Părul cam rar și amestecat cu fire albe, era tăiat fără artă in jurul capului. Fruntea sbărțită între sprincene arăta că adesea și obicînuit erau contracte de adărșii cugetări. Ochii lui cei mari care se mișcau încet, și cu gra-

vitare, străluceau cu o oareș-care minunată splendoare, pe care nu știu de o va fi avut în viață. Deasupra lor steteau sprincenele, mari, arcate, përoase: 'I erau obrajii mai mult palizi, gura cam mare, buzele groase mai ales cea inferioară; bărbia proporționată. Adesea și o rëzăma, când tăcea, pe mâna stângă, și 'n aceasta a fost veridic Plutarch, care în viața unui om atât de ilustru nu a uitat acest gest obișnuit al său. Statura lui trecea de cea mijlocie; îmbrăcăminte-l era toga albă. Raționând, 'și modula vocea, și-și compunea înfățișarea prin diverse mișcări elegante, care corespundeau cuvintelor. Și așa cunoscut eu cât de adevărat era că el 'și alcătuisse declamațiunea după modul actorilor tragici; de oare-ce era când impetuoașă, când moderată, cu diferite inflecțiuni, și era încă secundată de un gest când umil, când eroic, în conformitate cu cugetările. Acest concert aducea inimii un farmec atât de dulce în cât 'I atrăgea lesne consimțimentul. O fericite studii ale mele, care m'au condus a trece peste intervalul timpului în cât am văzut, am auzit, am convorbit cu oratorul cel fără seamăn!

(va urma)

Tr. de *Petru Opran.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj
BIBLIOGRAFIA

Se află sub presă și se pöte comanda la tipografia sub-semnată: **Harpa și Caval**, poesii de *Theohar Alexi* (Stan Pärjol). — Prețul unui exemplar 8° 140—150 pagine pe hârtie de lux broșat 50 cruceri, în legătură de lux (d'aurită) și cu stampă artistică reprezentând orașul Brașov 1 florin v. austriacă.

Acastă colecțiune de poesii atât în privința coprinsului cât și în privința înfățișării ei va merita ca să ocupe un loc pe masa fie-cărui salon.

Tontsch et Kellemen
 tipografie 'n Brașov.

T A B L A

Chronică.	Pag.	1—193
-------------------	------	-------

I. POESII

<i>Al. A. Macedonski</i>	Pag.		
O lacrimă d'amor	3	Hinoy	65
Destul.	4	O lacrimă n' apus de soare . .	67
Tineretea	8	Speranța mea	81
Viu	13	Hymn	113
Intr'un album	13	Ânteiul vânt de toamnă . . .	116
Genele ei	14	De ziua ei	122
La Harpă	17	Ningea.	126
Secerișul.	21	De ași fi scris	156
Ecourile Noptii.	33	D-ei Jacksohn	167
Frumoasa Greacă	43	Accente intime	161
Căscioara	56	Lupta și toate sunetele ei . .	198
<i>C. C. Pleșoianu</i>			
Un bătrân			169
<i>I. Polychroniade</i>			
Dimineața	135	Punctul pe i	159
Revistă teatrală	140	Dorința	175
<i>Carol Scrob</i>			
Ah! nu știu dacă te iubesc . .	160	Dor de răsunare	202
<i>T. M. Stoencescu</i>			
Fluturile	5	Trădătorul	60
Roza	14	Pescarul	108
Elegie	25	Adevărul și Minciuna	129
Gloria și Uitarea	40	Nălucire	165
<i>Duiliu Zamfirescu</i>			
Levante și Calavryta.	49	Dedicație	133
Juan	98	Harpista	177

II. PROZA LITERARA

<i>Bonifaciu Florescu</i>			
Aquarele:			
I Lângă vatră	5	Plimbare funebră	44
II Da-ți săracilor	43	Suvenire din resboiul franco-	
III Contrast	68	Prusian	115
IV Copilul	97	Apollo și Mercur	164
<i>Al. A. Macedonski</i>			
Tipuri dispărute:			
I Pitarul	6	IV Isprăvnicelul	68
II Cămătarul	22	V Ciaușul	133
III Surugiul	41	VI Cănărița	183

<i>Pericles Păltineanu</i>		<i>Duiliu Zamfirescu</i>	
Cele două etăți	57	Cea din urmă noapte a lui Weber	156

III. NUVELE

<i>Mihail Dumitrescu</i>		<i>Const. Drăgulinescu</i>	
Isipă și Miseria	38	Prietenul meu	109, 123, 141, 158
<i>A. A. Macedonski</i>			
Pomul Mărgăritei			195

IV. CRITICI ȘI ANALIZE

<i>Bonifaciu Florescu</i>		III Despre inversiune	116
Cronice	20, 36, 66	Ce este o carte bună?	131
Reviste teatrale	29, 46, 62, 77, 174	Ce este arta de a scrie?	145
Studii literare :		Povești către scriitorii tineri	176, 192
I Despre poezia descriptivă	25	Despre aquarele	180
II Precisiunea și imaginea	54	Despre armonie imitativă	197
<i>A. A. Macedonski</i>			
Curs de analiză critică :		II Despre rimele în i, în a și în u	90
I Poema Levante și Calavryta	70, 87, 103, 119, 136, 147	III Ciocnirea vocalelor și consoanelor.—Hiatal.—Monosilabele	188
Arta versurilor :		Proces cu detractorii	151
I Despre Eliziune	45	<i>Th. M. Stoicescu</i>	
<i>Kienzi</i>		Câte-va cuvinte despre poezie	44
Frunze găsite prin volume	82		

V. ANALYZE DRAMATICE

<i>B. Florescu.</i> — Timon, de Shakspeare	166, 185
--	----------

VI. ISTORIE LITERARĂ

<i>Th. M. Stoicescu</i>		Copilăria lui Victor Hugo	95, 111, 127
Eschyl, tata tragediei	9		

VII. TRADUCERI

Sgârșitul, comedie chineză, analiză de d. Nadaud, traducție de B. Florescu	74, 92	Alexandru Venti, tr. de Petru Opran	170, 203
Noaptele Romane, de Conte de A-		Hamlet, de George Sand, trad. de B. Florescu	199

VIII. MISCELANEE

Va bobârnac	15	Aqua tofana (tradus)	15
IX. BIBLIOGRAFIE			191